

Jan-Olav Henriksen

Varme Hender

Verbum Forlag, 2018. 128 sider.
Hæftet. NKR 298,00. ISBN 9788254313879

ph.d.-studerende, cand.theol. Michael Agerbo Mørch
MF Vitenskapelig Høyskole
mam@dbi.edu

Professor ved MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn (MF) Jan-Olav Henriksen (J-OH) har skrevet en varm bog om varme hænder. J-OH fik selv gaven til at helbrede i en slags 50-års fødselsdagsgave i 2010-2011, fuldstændig ”uventet og ubedt”, som en tidligere bog af samme forfatter hedder. Selv beskriver han sig som kølig rationalist, en videnskabsmand, der ikke let lader sig rive med af karismatik og åndeligt ståhej. Men her stod han altså pludselig med gaven til at række Guds helbredelse videre. Og hvad gør man så? Man går i gang! J-OH har siden haft en ganske omfattende praksis, hvor alle typer af folk opsøger ham med deres skavanker og dårligdomme for at få hans varme hænder lagt på sig. Ofte er det folk, der ikke er blevet raske ved hospitalets hjælp, og de hører ofte om ”varme hænder” på rygtebasis.

Ganske oplysende skriver J-OH om sin praksis – hvordan han gør, hvad han siger (og ikke siger), hvad der forventes m.m. Det understreges, at der indgås en ”kontrakt”, når en ny person banker på døren. Kontrakten understreger tre forhold: (1) der findes ingen garanti for helbredelse (se også s. 72), (2) helbredelse er sjældent et ”quick-fix”, (3) varme hænder er ikke en slags alternativ behandling (25-28). Det virker intuitivt klogt og godt at afklare disse rammer på forhånd, så der skabes tryghed og sikres en forventningsafstemning, inden man går i gang.

Med- og modspil

J-OH er en kontroversiel figur i konservative kredse, fordi han på mange dogmatiske punkter fører en progressiv, liberal teologi. Derfor kan det være fristende at gå til bogen med stålsat skepsis og glemme at lytte til argumenterne. Jeg har forsøgt at læse bogen uden for mange forbehold og i hvert fald med oprigtig interesse.

Bogen er et lidt sælsomt mix af biografisk, teologisk og pastoralt materiale. Det giver en dynamisk læseoplevelse, men bogens indhold er også lidt vanskeligt at referere. Her vil jeg fokusere på de

teologiske udsagn, som er styrende for J-OH's egen forståelse af nådegaver og særligt helbredelse ved håndspålægning. For anskuelighedens skyld opstiller jeg det i punkter.

1. *Alt godt kommer fra Gud*

Gud er en skabergud, der er årsag og ophav til alt godt i verden. Det er præmissen for alt, J-OH skriver, og jeg mener, han skriver om det på en god måde. Det betyder også, at J-OH ønsker, at Gud skal stå i centrum for helbredelsestjenesten (35), og at helbedelserne skal pege på Jesus (117), ligesom han understreger, at evangelieforkyndelse og helbredelse altid har hørt sammen, helt siden Kristi tjeneste (Matt 4,23) og apostlenes virke (ApG) (se s. 94).

Selvom der er én, der formidler helbedelsen, og én, der modtager, så er de fælles om at opleve Guds godhed: "Siden jeg tror jeg har fået denne gaven fra Gud, og at Gud er den som egentlig virker gennem den, blit dette tegn både for meg og dem som mottar den, på at Guds omsorg for oss kan erfares helt konkret og sanselig." (35-36). Amen til det. Men det leder dog til en hyppigt gentaget implikation, som jeg er mere skeptisk overfor:

2. *Gud virker alt i alle*

J-OH betoner flere gange, at Gud alene handler i helbedelsen. Det er helt korrekt. Han nævner også, at helbedelse i bibelsk terminologi er en nådegave, men her bliver han i mine øjne upræcis. Han skriver: "Guds nåde er noe som bliver gitt oss uten betingelser. Hvis varme hender er en nådegave, er det en gave som er gitt uavhengig av kvalifikasjoner, evner, anlegg, fromhet eller status. Det betyr at *hvem som helst* kan oppleve å få varme hender." (29, min kursivering) De første to sætninger er jeg helt enig i, men jeg mener, den sidste sætning mangler teologisk legitimation. Når Paulus taler om nådegaverne i 1 Kor 12, så er det helt klart henvendt til "brødrene" (12,1). Det er Kristi legeme, menigheden, som er sat til at forvalte den samlede sum af nådegaver, som er en del af Kristi nuværende tilstedeværelse på jorden. J-OH mener så, at Paulus' udsagn om, at Gud "virker alt i alle" afgør sagen til fordel for hans eksegese (fx s. 106, hvor hans eksegese er for postulerende til at være overbevisende), men jeg tror, det er en eisegetisk forbier af mindst to grunde: (1) Konteksten er som sagt Kristi legeme, så "alle" er ikke "alle mennesker", men "alle lemmer" (12,12). (2) Skal man forstå verset som J-OH, så medfører det mindre oplagt, at Gud også virker alt ondt, som mennesket gør. Mord, voldtægt, magtmisbrug og andet. Skulle man så argumentere, at "alt" kun kan være godt, fordi Gud er uforfalsket godhed, så er jeg enig, men dermed har man kvalificeret Paulus' udsagn med noget, der ikke ligger i teksten, i stedet for at kvalificere udsagnet kontekstuel, som jeg gjorde i (1).

Jeg tror, det er mere oplagt at fastholde, at alt godt kommer fra Gud, *uden at man kalder alt en nådegave*. Nådegaver kan defineres som virkninger af Guds nåde formidlet ved mennesker i menigheden. Når andre er instrument for Guds godhed, så er det altså ikke ved hjælp af en nådegave, men som den almene nåde, Gud virker alt godt i verden med, bredt forstået. Det er også sådan, Jakob taler om det i Jak 1,17: "Alle gode og fuldkomne gaver kommer ned fra oven, fra lysenes fader". Så J-OH har ret i, at alt godt kommer fra Gud, men ikke at det hele er udtryk for nådegaver. Hvordan skal vi ellers forstå Jesu eget udsagn om, at det ikke er alle, der har gjort mægtige gerninger i hans navn, som han overhovedet kender? (Matt 7,21-23)?

Derfor mener jeg også, man godt kan sige, at Gud virker helbredelser gennem andre religioner (56), men igen er det ikke nådegaver, der er på spil. Måske undviger J-OH alligevel at falde helt i den grøft, som både GT og NT ellers flere steder advarer imod: At lade sig narre af Den Ondes snigløb, når Faraos troldmænd udøver sine kunstner. Jeg kunne godt have ønsket en større og mere realistisk refleksion over, hvordan vi skal forholde os til muligheden for, at også det onde kan bruge ”det gode” til at manipulere med. Grunden er jo, at J-OH vægter ”erfaringer” højere end alt andet, så menneskelige erfaringer kan trumfe bibelsk åbenbaring eller kristen dogmatik. Ofte har han gode pointer i sine angreb på stiv dogmatisme, men det fører for vidt, når han om sine møder med helbredere i andre religioner kan skrive: ”Slike møter kan bekrefte noe den kristne tradisjonen og historien lærer oss: at mangfoldet av måter gudstro praktiseres på og Guds gaver forvaltes på, ikke kan begrenses.” (107) Jeg er enig i, at Guds gaver nok bliver *for* begrænset alt for ofte, og at vi i vore ynkelige forsøg på at kontrollere Gud hæmmer vores modtagelighed for Hans mangfoldige gaver, men jeg finder det oprigtigt naivt ikke at ville distancere sig mere fra andre religioner og deres helbredelsespraksisser. Jeg finder en helt anden tilgang til det spørgsmål i den kristne tradition og historie – og ikke mindst i Bibelen.

3. *Vi må udvide vores forståelse af ”de naturlige”*

Varme hænder er selvsagt et område, hvor teorierne er mange. Det er svært at forklare, det er svært at acceptere, og det er svært at rumme. J-OH gør et flot stykke teologisk arbejde for at præsentere, at et lukket verdensbillede står afmægtigt tilbage, når menneskers reelle og konkrete erfaringer skal forstås, fx varme hænder. Det er nemlig et faktum, at der er så mange mennesker, der har haft sammenlignelige erfaringer af helbredelse, at standardsvar som placebo eller skuespil ikke holder vand. Fænomenet er reelt, og så må vi i gang med at give kohærente forklaringer. Og her byder teologien sig til med et verdenssyn, en historie og en teori, der samlet set forklarer fænomenet tilfredsstillende.

4. *Helbredelser uden bøn*

J-OH argumenterer for, at bøn og varme hænder ikke nødvendigvis er knyttet tæt sammen (69). Jeg forstår godt pointen, nemlig at det kan virke intimiderende på folk, der ikke har intimt kendskab til tro og kirke, men samtidig undrer det mig noget. Jeg har svært ved at finde bibelsk belæg for, at bønnen ikke rummer kraften til helbredelse. I Jak 5,13-16, hvor sygesalvingen beskrives, er bønnens centrale plads fremhævet markant.

J-OH hævder desuden, at en forbønshandling kan anskues sakramentalt: ”Vi kan se varme hender som *en sakramental form for omsorg*. Sakramenter dannes av naturlige og vanlige elementer som Gud virker gjennom for at mennesker skal få en konkret og sanselig erfaring av Guds virkelighet og virksomhet i verden” (77). Uden at det bliver gjort helt klart, virker det, som om J-OH knytter til ved den nyere brug af ordet ”sakramente”, som man kan finde i megen moderne – måske særligt katolsk – teologi, hvor man også kan tale om verden eller sågar kosmos som sakramente. Hvis man anvender ordet sådan, så har J-OH, så vidt jeg kan se, en udmærket pointe: At noget konkret kan formidle Guds nærvær, omsorg og frelse (her lig helbredelse). Men for et luthersk perspektiv er det en unødvendig

brug af ordet, fordi det risikerer at forplumre, hvad vi forstår ved sakramenter: Noget materielt, som Ånden gør til formidler af nåde. Det angår altså frelsen, bundet til Guds ord og løst fra vores erfaringer. Og som Jan Mortensen, præst ved Kristkirken i Kolding, sagde til mig i en samtale, så er der også en klar forskel i, at dåb og nadver *altid* er effektive ved troen, mens det ikke forholder sig sådan med varme hænder. Her gives ingen garantier.

En anden pointe, som Jan Mortensen delte, og som jeg bekymrende nok ikke selv spottede i læsningen: Er håndspålæggelsen overhovedet det springende punkt? Hvis det er håndspålæggelsen, der er i centrum, og ikke bønnens og dens tillid til Guds magt, så tilfører man et magisk element i sin praksis, der er NT fremmed. J-OHs pragmatiske projekt er jo at gennemtænke, hvordan vi skal forstå de mange konkrete erfaringer folk har af, at hænder bærer en eller anden helbredende kraft, men stadig må der spørges: Hvordan kan dette, i lyset af NT, gøres uden bøn, og uden at fokus så bliver på det ”magiske”?

Måske skyldes adskillelsen af bøn og håndspålæggelsen, at J-OH forstår ”sakramenter”, som noget, der virker uafhængig af menneskers tro (78). Men som Morten Hørning Jensen, lektor ved MF Aarhus, sagde til mig, så er det jo et dogmehistorisk fejlskud, der minder om gammelkatolsk *ex opere operato*-tankegang. Både nådemidlerne og nådegaverne er knyttet sammen med menigheden på en helt anden og grundlæggende måde, end det som J-OH får lagt op til.

J-OH har skrevet en varm og god bog, som klart formidler hans syn på varme hænder og sætter den ind i en vigtig, skandinavisk sammenhæng, hvor flere har erfaringer med helbredelse, end den offentlige debat lader ane. Jeg synes, der er en del teologiske svipsere, som jeg har redegjort for, men jeg håber alligevel, at engagementet med denne bog vil være stort, for dens anliggende er vigtigt og aktuelt. Jeg vil dog anbefale interesserede også at læse generelle indføringer i nådegavepraksis og -teori, da det nok kan klargøre end del af de spørgsmål, som *Varme hender* efterlader hos læseren.